MEDIA MAKONDA MUSIQANING AHAMIYATI: KLASSIK VA ROK MUSIQA MISOLIDA

Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotasiya*: Ushbu maqolada media makonda musiqa qanchalik tadbiq etilayotgani va ko‘p ma'lumotlar media orqali insonlar qo‘liga yetib borayotganligi rok klassik janrlar misolida barcha insonlar hozirgi paytda ko‘p hollarda ushbu janrlar tinglanayotgani va ulardan foydalanilayotgani haqida yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Rok, klassik, media, media makon,massa media, namoyondalari, his tuyg‘ular, rok guruhlar, video roliklar.*

Ommaviy axborot vositalari orqali efirga uzatilayotgan musiqa madaniyati bugungi kunda o‘rganish juda qiyin mavzudir. Murakkablik musiqiy asarlarni translyatsiya qiluvchi juda xilma-xil nazoratsiz manbalardan, disklar, audio kassetalarni sotib olish uchun

ko‘plab imkoniyatlardan kelib chiqadi; filmlar, televidenie va radio dasturlariga hamrohlik qiluvchi musiqa; Bu transportda va diskotekalarda va hokazolarda yangraydi. Umuman olganda, musiqa barcha ommaviy madaniyat hajmining 70% gachasini egallaydi va, albatta, aholining musiqiy madaniyati yo‘nalishiga bevosita ta'sir qiladi. Musiqiy imtiyozlarning yuqori individuallashuvi musiqa madaniyatining shakllanishini kuzatish va undan ham zarur bo‘lgan darajada dasturiy ta'sir ko‘rsatishga imkon bermaydi. Albatta, aholi, ayniqsa, yosh avlodning musiqiy didini shakllantirishda ommaviy axborot vositalarining ta’siri katta.

Musiqiy ommabop madaniyatda eng to‘liq ifodalangan, ular birinchi navbatda ko‘ngilochar ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan. Bu asarlarning saviyasi shundayki, tadqiqotchilar tuzilishi, badiiy va mazmuniy qiymati jihatidan ularni “bolalik submadaniyati” mahsullariga teng, deb hisoblaydilar. Shu bilan birga, u kattalar yoki o‘smir iste'molchining didi va qiziqishlari uchun optimallashtirilgan bo‘lib, bu erda "yuqori san'at" ning texnik usullari va ijro mahorati qo‘llaniladi. Shu bilan birga, ular ommaviy iste'molchining oddiy intellektual va estetik ehtiyojlariga moslashtirilgan soddalashtirilgan, infantillashtirilgan semantik va badiiy tarkibni etkazishga qaratilgan. Keng tarqatish uchun mahsulotlarni ko‘paytirish va ularni texnik vositalardan, shu jumladan Internet tizimlaridan foydalangan holda uyingizga etkazib berishning texnik vositalari qo‘llaniladi. Bu asabiy stress bilan haddan tashqari yuklangan va ijtimoiy jarayonlar ritmidan charchagan odamning psixologik dam olish ta'siriga erishadi. Ommaviy axborot vositalarining ta'siri shunchalik kattaki, uni ko‘pincha ruhiy qurollar bilan solishtirishadi. Ular haqida lug‘atlardan birida shunday deyilgan: “Ommaviy kommunikatsiya – ma’naviy qadriyatlarni qaror toptirish maqsadida axborotni (matbaa, radio, televideniye, kino, ovoz yozish, videoyozuv orqali) tizimli ravishda tarqatishdir. ma'lum bir jamiyatning mafkuraviy, siyosiy, iqtisodiy yoki tashkiliy ta'sirini ta'minlaydigan odamlarning baholari, fikrlari va xatti-harakatlari vositasi sifatida.

Media makonda ya’ni mediada ta’lim hozirgi davrda eng ommalashgan jarayon hisoblanadi. Butun dunyo internet va onlayn axborotlashgan jarayonda ishtirok etmoqda va foydalanmoqda. Biz media makonda musiqaning ahamiyatini o‘rganar ekanmiz hozirgi kunga kelib hamma musiqalarni video roliklar orqali ko‘rib o‘zlarining ijod namunalarini media makonga yani ko‘plab video roliklarini nternet tarmoqlariga joylamoqda. Ayni shu masalani rok va klassik janrlar misolida ko‘radigan bo‘lsak: klassik musiqa jahon musiqalarining madaniyatini ibratli fonda tashkil etib beruvchi asar desak ham bo‘ladi.

Klassik musiqa XVII asrda paydo bo‘lgan bo‘lib, uning juda ko‘plab yirik namoyondalari mavjud. Klassik musiqani biz media makonda ko‘p uchratishimiz mumkun. Klassik musiqa jahon musiqa madaniyati fondini tashkil etuvchi ibratli musiqa asarlaridan biridir. Klassiklarga tegishli kompozitsiyalar mazmunli hisoblanadi. Ular mukammal shaklga va g‘oyaviy ahamiyatiga egadir. Klassik asarlar insonning hissiy kechinmalar va betakror ohanglarini o‘zida mujassam etadi. Bunday musiqiy asarlarni yozgan bastakorlar ko‘pincha o‘zlarining his- tuyg‘ularini asarlarda ifoda etib berishga harakat qiladilar.Insoniyat har doim yangiliklarni bilishga intiladi shuning uchun ham media makonda ko‘plab yangi-yangi asarlar joylab boriladi va barcha insonlar ulardan foydalanadi. Hamma ham klassik musiqani real haqiqiy hayotda eshitishni xohlaydi lekin bunda imkoniyati mavjud bo‘lmasligi mumkin. Ammo media makonda buning ilojisi bordir.

Bizga media makon ko‘p qulayliklar yaratib bermoqda.Insoniyat uzoqni yaqindan qilib ko‘rishi ijro etish imkoniyatiga ega bo‘layabdiKlassik musiqaning namoyondalari chet el davlatlarida bu asarlarni o‘z avlodlariga qoldirib ketgan ular judayam chiroyli talqinda yoritilgan.Taqdim etilayotgan janrga nafaqat o‘tmishda yaratilgan kompozitsiyalar, balki zamonaviy asarlar ham kiradi. Klassika barcha asrlarda xalq musiqa ijodini o‘ziga singdirgan. Shunday qilib ,bu janr akademik bo‘lmagan asarlarning rivojlanishiga katta ta'sir ko‘satdi. Klassik musiqaga o‘tmishda yaratilgan asarlar ham, zamonaviy kompozitsiyalar ham kirishi mumkindir. Klassik musiqaning namoyondalari:Iogan Sebastiyan Bax ,Jorj Bize, Pyotr Ilyich Chaykovsky, Frederik Shopen, Antonin Dvorjak, Jorj Gershvin kabilardir.

Rok janri misolida qaraydigan bo‘lsak rok yo‘nalishi ham media makonda ko‘p uchratishimiz mumkin. Rok musiqasi hozirda eng ommalashgan va zamonaviy musiqa yo‘nalishiga kiritsak bo‘ladi.Rok musiqasi 1950-yili paydo bo‘lgan. Rok musiqasi keng

tarmoqlangan hisoblanadi.Ushbu janrning xususiyati yengil quvnoq sherlardan tashkil topadi Bazi vaqtlarda esa falsafiy jihatlar ham qo‘shiladi. Rok -musiqasi Amerika qo‘shma shtatlari va Birlashgan Qirollikdan tarqalib, bu qo‘shiqlar butun dunyoda doimo ingliz tilida kuylangan. Ammo keyinchalik deyarli har bir mamlakatda milliy rok guruhlar paydo bo‘la boshlagan. Sobiq Sovet Sotsialistik Respublikasiga rok-musiqa 1960-yillarda kirib keladi.

Hozirgi paytda O‘zbekistonda, xususan Toshkentda ham rok -guruhlar yuzaga kelmoqda. Aynan o‘sha davrlarda keng tarqalgan shirin ohangbaxsh qo‘shiqlar Sinatra va boshqalarga qarshi o‘laroq Rokda jo‘shqin ritm va baland tovush (dinamika), qat’iyatli va ehtirosli kuylash uslublari,qo‘shiq matnlarida qo‘pol (adabsiz) iboralar judaham keng o‘rin olgan edi. Rok ansambllar tarkibi asosini yakka xonandalar,elektr solo, ritm va bas gitaralar va urma cholg‘ular tashkil topgan edi. Ijro uslubi, ayniqsa, elektrogitaraning jarangdor, kuchli va ta'sirli ovozi, keng texnik va ifodaviy imkoniyatlar yordamida shakl topgan. 60-yillardan Rok Amerika va Yevropa yoshlarining jamiyatdagi iqtisodiy, siyosiy va axloqiy qadriyatlarga qarshi ijtimoiy (bitniklar, xippi, keyinchalik panklar va boshqalar)da rivojldi va ushbu harakatlarning ma'naviy asosi sifatida yirik madaniy jarayon bo‘lib rivoj topdi . Bu davrda Yevropa (jumladan Angliya) guruhlari („The Beatles", „Rolling Stones" va boshqalar) Rok yo‘nalishiga alohida o‘z hissalarini qoshdi. Tarixiy rivoji jarayonida Rok bir necha uslub va yo‘nalishlarga ega bo‘lgandir.

Sotsiologik tadqiqotlarga ko‘ra, estrada musiqasi 18 yoshdan 21 yoshgacha bo‘lgan auditoriyaning afzalliklari reytingida birinchi o‘rinda turadi.Ular tinglagan musiqa tovushiga javob berishadi va qo‘pol la'natlarni ishlatadigan qizlar soni o‘g‘il bolalar sonidan ikki baravar ko‘pdir. Bloglar jumladan, musiqiy bloglar onlayn muloqotni ma'lum darajada individuallashtirish imkonini beruvchi tijorat va muhokama maydonchasi sifatida media makonida keng tarqaldi. Muhokama mavzusidan chetga chiqishga imkon beruvchi yengil, xotirjam ohang, yangilanishlarning muntazamligi, boshqa saytlarga havolalarning yuqori ahamiyati, ishtirok etish imkoniyati yoki muhokamada ishonchli taqlid qilish musiqiy blogni yaratadi. Bu kontenentlar iste'molchilari orasida juda mashhurdir.

Musiqiy bloglarida ma'lum mavzularni muhokama qilishda qo‘llaniladigan bayonotlar turlarini tahlil qilish bizga xabarlarning ayrim turlarini aniqlash imkonini berdi: muxlis rasmiy media kanallari va manbalaridan noroziligini bildirgan polemik bayonotlar; − rok va estrada yulduzlarining musiqiy chiqishlari, kontsertlarini tashkil etish bo‘yicha real amaliy takliflar bilan bog‘liq ijobiy fikrlar; − sevimli guruh yoki ijrochini reklama qilish yoki eshitilgan videoklip, xit va boshqalarni tanqid qilish bilan bog‘liq bayonotlar; - tinglangan musiqa yoki ijrochi haqida hech qanday ma'lumotga ega bo‘lmagan hissiy mulohazalar topildi.

Media makonda turli xil janrdagi musiqalarni biz eshitishimiz va tanqid qilishimiz mumkin, ammo ularning ma'naviy va axloqiy jihatdan qay tarzda taqdim etilayotganiga e'tibor qaratishimiz lozimdir.Aks holda biz media makondagi noto‘g‘ri manbalarni yod olishimiz va boshqa bir insonlarga targ‘ib qilishimiz mumkindir. Rok musiqsining ham ijobiy ham salbiy taraflari bor. Bizni bunga qarshi mafkuraviy immunitetimiz bo‘lishi, rok musiqasini tarbiyaviy jihatdan qanaqa so‘zlar orqali yetkazilayotganligiga, qanday ma’lumotlar berilayotganiga juda ham e’tibor qaratishimiz lozim. Maqulroq yo‘li bizga klassik musiqani tinglash va ijro etish hisoblanadi. Klassik musiqada ijod qilgan kompozitorlar albatta biz his qila oladigan darajada bizga asarlar qoldirishgan va hozirda ham bu asarlar ijro etilib kelinmoqda. Klassik asarlarni biz Media ta’limda eshitsak mulohaza yuritib ham ma’naviy jihatdan ham axloqiy jihatdan o‘zimizga foyda olgan bo‘lar edik .Rok musiqa insoniyatga axloqiy tomondan media tarbiyasi bo‘lmagan insonga qattiq ta’sir qilishi mumkin.Biz bunga qarshi klassik janrlar misolida kuylarni o‘zlashtirishimiz va o‘z ehtiyojimizga qarab tahlil qilishimiz zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Медиа ва ахборот саводхонлигини шакллантиришнинг педагогик жихатлари. Ўқув-амалий қўлланма. - Extremum-press, 2017-142.б

2.http://www.edu.uz–O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi sayti.

3.Raximova Sh.A. Ijtimoiy tizimni modernizatsiyalashtirish jarayonida axborot almashinuvi madaniyati. Diss.Avtoreferat. T.: 2021.
4.Shermuxamedova A.U. O‘zbekistonda ijtimoiy tarmoqlarning shakllanishi tendensiyalari va xususiyatlari. Diss.Avtoreferat. T.: 2021.
5.X.D.Xolmirzayev, X. A.Axmyedov, Ya.B.Kadirova, X.B.Kadirova, N.Q.Shonazarova. Medıa savodxonlık va axborot madanıyatı fanıdan o‘quv-uslubıy majmua. – T,: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti